

SPRAVODAJCA

SLOVENSKEJ MYKOLOGICKEJ SPOLOČNOSTI

číslo 58

december 2024

Cookeina tricholoma, Peru, Iquitos, 15. 7. 2024, str. 13–14.

Foto: J. Červenka.

Na 34. výstave húb nebola núdza o návštevníkov, 2. 10. 2018, str. 20–32.
Foto: J. Červenka.

Mária Pokorná spisuje zoznam exponátov 35. výstavy húb, 5. 10. 2019, str. 20–32.
Foto: J. Červenka.

OBSAH

BIODIVERZITA HÚB SLOVENSKA

Súhrny referátov zo seminára Biodiverzita húb Slovenska 4

ROZŠÍRTE SI SVOJE VEDOMOSTI

J. Červenka: Exotické rody húb (11. časť): *Cookeina* 13

PERSONÁLIE

J. Červenka: PhDr. Ladislav Hagara, PhD. osemdesiatročný 15

J. Červenka: K osemdesiatinám PhDr. Jána Sanda, PhD. 18

Z NAŠEJ SPOLOČNOSTI

J. Červenka: 60 rokov od prvej výstavy húb v Bratislave 20

J. Červenka: Otváranie lesa 2024 33

J. Rybárik: Čo nové na Považí? 34

J. Gruska: MykoLOM 2024 36

J. Červenka: Deň húb v Abelande 2024 38

J. Červenka: 19. výstava húb v Marianke 40

Z DOMOVA

M. Malovcová-Staníková: Výstava „Tajomný svet húb“ 42

KURIOZITY

J. Červenka: Gigantická plodnica podpňovky obyčajnej z bratislavskej Kalvárie ... 44

INFORMAČNÝ SERVIS

J. Gruska: Zapájanie širokej verejnosti do mykologického výskumu
(platforma iNaturalist) 46

NA POBAVENIE

Kreslený vtip, autor: D. Ďuriška 50

Súhrny referátov zo seminára Biodiverzita húb Slovenska 22

3. 12. 2024, Botanický ústav CBRB SAV, Bratislava

Taxonómia bryoparazitických húb z okruhu *Octospora gyalectoides*

Lukáš Janošik¹

¹ Katedra botaniky, Přírodovědecká fakulta UK, Benátská 433/2, 128 00, Praha 2;
lukas.janosik@natur.cuni.cz

Okruh rodu kvapka (*Octospora*, Pezizales) predstavuje druhovo bohatú skupinu biotrofných parazitov machorastov. Jednotlivé druhy sa líšia v miere hostiteľskej špecificity – patria tu druhy špecializované len na jediný druh hostiteľa, ale aj druhy viazané na zástupcov niekoľkých rôznych čeladi machorastov. Jedným z druhov so zdanlivo širokým hostiteľským spektrom je aj *Octospora gyalectoides*, u ktorého sa ako hostiteľ uvádza až 15 druhov machov zo 7 rôznych rodov. Pomocou kombinácie molekulárnych a morfoloických analýz a infekčných experimentov som sa pokúsil o taxonomickú revíziu tohto druhu na základe 150 zberov naprieč Európou. Výsledky analýz ukázali, že *O. gyalectoides* predstavuje komplex minimálne 20 rôznych druhov (z toho minimálne 9 druhov aj na Slovensku), ktoré sa líšia predovšetkým hostiteľským machom a v menšej miere aj morfológiou plodníc a veľkosťou a tvarom výtrusov.

Morfologické a molekulárne poznatky o komplexe *Hygrocybe insipida*

Filip Fuljer¹, Ivona Kautmanová²

¹ Katedra botaniky, Přírodovědecká fakulta, Univerzita Komenského, Révová 39,
811 02 Bratislava, Slovakia

² Slovenské Národné múzeum – Prírodovedné múzeum, Vajanského nábrežie 2,
P.O. Box 13, 810 06 Bratislava, Slovakia

Hygrocybe insipida (J. E. Lange) M. M. Moser je malý, pestro sfarbený druh lúčnice s európskym rozšírením. Je charakteristická oranžovým až oranžovočerveným, za vlhka klzkým klobúkom, svetlejšími lupeňmi a žltoranžovým až oranžovým, za vlhka klzkým hlúbikom. Je bez chuti a vône. V príspevku sumarizujeme doterajšie morfoloické a molekulárne poznatky o komplexe *Hygrocybe insipida*. Diskutujeme o možných fylogenetických vzťahoch jednotlivých druhov a porovnáваме troch zástupcov z tohto komplexu, z ktorých dva boli nedávno opísané z ostrovných častí Portugalska a Španielska – *Hygrocybe garajonayensis* De la Peña-Lastra, A. Mateos & Illescas a *Hygrocybe madeirensis* A. Mateos, De la Peña-Lastra & Illescas. Na záver

porovnávame aj ďalších malých oranžových zástupcov lúčnic s *Hygrocybe insipida* s.s. Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V05-00012, Excelentný grant Univerzity Komenského v Bratislave (UK/3132/2024), Grantom Univerzity Komenského č. UK/99/2023 a Operačným programom integrovanej infraštruktúry, koofinancované Európskym fondom regionálneho rozvoja (EFRD) ITMS2014+313021W683 „DNA barcoding Slovenska (SK-BOL)“ ako súčasť medzinárodnej iniciatívy „International Barcode of Life (iBOL)“.

Rod *Cerinomyces* na Slovensku

Adam Polhorský¹, Maroš Peiger^{2,3}, Pavol Tomka⁴

¹ Pezinská 14, 903 01, Senec; polhorsky.adam@gmail.com

² Správa Tatranského národného parku so sídlom v Tatranskej Lomnici, Výskumná stanica a Múzeum TANAP-u, Tatranská Lomnica 14066, 059 60 Vysoké Tatry

³ Technická univerzita vo Zvolene, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Ul. T.G. Masaryka 24, 960 01 Zvolen

⁴ Ul. 1. mája 2044/179, 03101 Liptovský Mikuláš

V príspevku sú predstavené 4 druhy rodu *Cerinomyces* známe z územia Slovenska. Z toho *C. neuhoffii* bol prvýkrát nájdený na našom území, *C. tatrensis* bol opísaný ako nový druh z územia Západných a Vysokých Tatier, *C. aeneus* predstavuje správne meno pre nálezy označované ako *Cerinomyces (Dacrymyces) enatus* a je prezentovaný prvý geneticky potvrdený zber *C. tortus*.

Problematika určovania druhov *Entoloma pseudocoelestinum*, *E. insidiosum*, *E. exile* v. *fertile* sensu Vila & Cabellero a *E. asprellum*

Vincent Kabát

Martinčekova 30, 821 01 Bratislava; konstrukt@zutom.sk

V monografiách edície Fungi Europei *Entoloma* s. l. diel 5 a *Entoloma* s. l. 5a supplemento, boli druhy *Entoloma pseudocoelestinum*, *E. insidiosum* a *E. asprellum* opísané ako samostatné druhy a zaradené v systéme rodu do podrodu *Leptonia* - sekcií *Leptonia* a *Cyanula*. Tiež druh opísaný v edícii Fungi non Delineati opísaný ako *Entoloma exile* var. *fertile* Vila & Cabellero. Tieto druhy dosť rozdielnymi znakmi sú v monografii rovnakej edície *Entoloma* 5b, zlúčené ako *Entoloma asprellum* a pôvodné druhy sú synonymizované.

Červená kniha húb Slovenska – lišajníky: aktuality

Anna Bérešová

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Botanický ústav, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava; anna.beresova@savba.sk

Červené knihy slúžia na evidenciu ohrozených a vzácných druhov organizmov a na zvýšenie povedomia o potrebe ich ochrany. Obsahujú zoznamy druhov s popisom ich stavu, rozšírenia a dôvodov ohrozenia. „Červená kniha ohrozených a vzácných

druhov rastlín a živočíchov SR a ČR 4: Sinice a riasy, huby, lišajníky, machorasty“ vyšla v roku 1995. Bola významnou publikáciou svojej doby, ktorá mapovala stav ohrozených druhov v týchto skupinách organizmov na území Slovenska a Česka. Príprava aktuálnej Červenej knihy je nevyhnutná, pretože od posledného vydania uplynulo takmer 30 rokov, počas ktorých došlo k výrazným zmenám v stave biodiverzity. Aktuálne poznatky o výskyte vybraných ohrozených a vzácných lišajníkov odrážajú stav ekosystémov a biotopov, ako aj realizácie opatrení na ich udržaniu. Poskytujú priestor pre nastavenie aktualizovanej stratégie na ich zachovanie.

Festival HUBY – prepájanie prírody a kultúry človeka prostredníctvom húb Barbora Kyzeková, Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva & o.z. Agarikon

Školská ul. 4, 031 01 Liptovský Mikuláš; barbora.kyzekova@smopaj.sk

Festival HUBY je kultúrno-vzdelávacie podujatie pre školy a širokú verejnosť, ktoré v Liptovskom Mikuláši od roku 2022 organizuje Slovenské múzeum ochrany prírody a jaskyniarstva a o.z. Agarikon. Je postavený na tradícii jesenných výstav živých húb. Festival popularizuje mykológiu a prepája ríšu húb s kultúrou človeka. Hlavným cieľom je rozvíjať ekologické cítenie ľudí a rozšírenie spektra vnímania prostredia, v ktorom žijeme, upriamiť pozornosť na udržateľnosť budúcnosti v zmysle „No Fungi - No Future!“, prezentácie vedeckých poznatkov a rozvoj občianskej vedy. Pestrý program Festivalu vŕhahuje človeka do ríše húb všetkými zmyslami, cez huby demonštruje celý kolobeh prírody a tým poukazuje na nevyhnutný návrat a opätovné prepojenie človeka s prírodou.

Výskyt makromycét v lesoch zaťažených olovom Radoslav Krchnavý¹ Martin Pavlík²

¹ *Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra integrovanej ochrany lesa a krajiny, T.G. Masaryka 24, 96001, Zvolen, radoslavkrchnavy@gmail.com;*

² *Technická univerzita vo Zvolene, Lesnícka fakulta, Katedra integrovanej ochrany lesa a krajiny, T.G. Masaryka 24, 96001, Zvolen, mrtnpavlik1@gmail.com.*

Huby sú kritickou súčasťou lesných ekosystémov, rozkladajú odumretú biomasu a prispievajú ku kolobehu živín v pôde. V tomto príspevku sme sa zamerali na druhové zastúpenie húb z územia štyroch rôznych športových strelníc, s rôznymi pôdnymi a porastovými podmienkami. V lesnej pôde dopadovej oblasti oloveného streliva sa kumuluje veľké množstvo olova a z doterajších výsledkov, obsah tohoto ťažkého kovu v pôde prekračuje až stonásobne jeho priemerný obsah na území Slovenska. I napriek vysokému obsahu olova v pôde huby naďalej rastú. Olovom kontaminované plodnice sú potravou pre viaceré organizmy, vrátane človeka. Olovo je neurotoxín a u ľudí spôsobuje otravy, ktoré majú často trvalé následky. Jeho zvýšené hodnoty sa nachádzali v plodniciach všetkých analyzovaných druhov. Cieľom nášho výskumu,

v rámci projektu KEGA 002TU Z-4/2022, je aj porovnanie absorpcie olova rôznymi druhmi húb.

***Geastrum dolomiticum* - nový druh hviezdovky pre Slovensko**

Radovan Bednár, Lipová 48, 90033, Marianka, radino1@yahoo.com

V príspevku predstavím *Geastrum dolomiticum*, novú hviezdovku opísanú z Maďarska v r. 2021 (Péter Finy et al.), jej novozaznamenaný výskyt na Slovensku a aj rozdiely v makroznakoch, mikroznakoch a biotopoch príbuzných hviezdoviek *Geastrum granulosum* a *Geastrum marginatum*. Lokalita výskytu je nízkej nadmorskej výške na zásaditom vápencovom podloží, miesto výskytu je bez vyššej vegetácie. *Geastrum dolomiticum* je charakterizovaná hojným výskytom šupiniek monohydrátu oxalátu vápenatého a len ojedinelými bipyramidálnymi kryštálmi dihydrátu oxalátu vápenatého v mezoperídiu a svetlým krčkom.

První nálezy *Pluteus izurun* v České republice – najde se i na Slovensku?

Hana Ševčíková¹, Roman Maňák²

¹ Moravské zemské muzeum, Zelný trh 6, CZ-659 37 Brno, Česká republika, hsevcikova@mzm.cz

² Vzdělávací a informační středisko Bílé Karpaty, o. p. s., Náměstí míru 664, 698 01 Veselí nad Moravou, Česká republika

Pluteus izurun byl popsán až v roce 2014 na základě sběrů ze Španělska (Menolli et al. 2014). Recentně byl nalezen v ČR na Jižní Moravě u Bzence a Rohatce na rozkládajícím se dřevě dubu a olše. Obě lokality jsou blízko hranic ze Slovenskem, výskyt tohoto druhu na Slovensku v teplomilných lesích nižších poloh je pravděpodobný. *Pluteus izurun* patří do sekce *Pluteus* do okruhu *P. glaucotinctus*. Klobouk je bílý, často s tmavými šupinkami na středu. Typické je modránění této štitovky na bázi třeně, což je způsobeno zejména psilocybinem. V plodnici z Bzence bylo prokázáno 58.3 µg/g psilocybinu v sušině (Ševčíková et al. 2024). Pokožka klobouku typu kutis je bez přezek. Na rozdíl od jiných evropských štitovek má však tento druh pleurocystidy bez rohů charakteristických pro tuto sekci a mikroskopicky je podobnější spíše druhům okruhu *P. ephebeus*.

Literatura:

Menolli N. Jr., Justo A., Arrillaga P., Pradeep C. K., Minnis A. M., Capelari, M. (2014) Taxonomy and phylogeny of *Pluteus glaucotinctus* sensu lato (Agaricales, Basidiomycota), a multi-continental species complex. *Phytotaxa* 188: 78–90.

Ševčíková H., Maňák R., Borovička J., Broman Nielsen I., Dima B., Guldberg Frøslev T., Janečková L., Kuchař M., Tóth G., Malysheva E. (2024) European *Pluteus* with greenish blue tinges: taxonomic novelties and notes on distribution, ecology and psychotropic status of *Pluteus izurun*. *Sydowia* 77: 81–92.

Sowerbyella radiculata v Šaštine**Iveta Tomášeková¹, Vincent Kabát²**¹ Karpatské námestie 23, 83106 Bratislava; ivetatom17@gmail.com² Martinčekova 30, 821 01 Bratislava, konstrukt@zutom.sk

V roku 2015 som v chatovej oblasti Gazárka na svojom pozemku pod živým plotom objavila krásne plodnice vzácnjej huby *Sowerbyella radiculata*. Typickým určovacím znakom žltkastej miskovitej huby je koreňujúci hlúbik a vonkajšia plstnatá strana. Počas rokov sa mi huba sporadicky objavovala pred chatou. Tohto roku aj napriek extrémnemu suchu plodnice opäť vyrástli a prekvapila ma fruktifikácia mycélia aj za chatou a na komposte, kde sme pestovali a polievali paradajky. Obklopujú nás borovicové lesy s prímiesou duba, okraj lesa tvorí agát, na pozemku rastie vtáčí zob, bršlen európsky, smrek, podklad piesčitý, substrát z rôznych listnáčov.

Huby Národného parku Nízke Tatry - 2024**Stanislav Glejdura¹, Katarína Bučinová², Maroš Peiger³**¹ Kováčová 562, 96237 Kováčová, glejdura@gmail.com² Správa NP Nízke Tatry so sídlom v Banskej Bystrici, pracovisko Slovenská Lupča, Lichardova 129/52, 97613 Slovenská Lupča, Katarina.Bucinova@napant.sk³ Technická univerzita vo Zvolene, Fakulta ekológie a environmentalistiky, Ul. T.G. Masaryka 24, 960 01 Zvolen, peiger.maros@gmail.com

Tohtoročný výskum húb NP Nízke Tatry je pokračovaním mykofloristického výskumu v rokoch 2022-2023. Bolo navštívených 25 lokalít zo severnej aj južnej strany Nízkych Tatier. Okrem opakujúcich sa druhov pribudlo 152 doposiaľ nezberaných druhov húb, sumár za roky 2022-2024 dosiahol 698 druhov húb. Počas tohtoročnej aktivity bolo zbieraných 14 druhov húb chránených podľa Vyhlášky 170/2021 z.z., 8 prvých nálezov pre Slovensko a pribudlo aj 39 druhov húb uvedených v pripravovanom Redliste húb Slovenska. Veľkú hodnotu má aj 15 bioindikačných druhov, charakteristických pre pralesy a prírode blízke lesy. Prvónálezy *Boubovia luteola*, *Elaiopezia simplex* a *Rhodocybe caelata* sú druhy vzácné v celej Európe.

Mykoflóra (sub)alpínskych biotopov Slovenska**Filip Fuljer¹, Milan Zajac², Adam Polhorský³**¹ Katedra botaniky, Prírodovedecká fakulta, Univerzita Komenského, Révova 39, 811 02 Bratislava; filipfuljer@gmail.com² Správa Chránenej krajínnej oblasti Kysuce, U Tomali č. 1511, 022 01 Čadca; milan.zajac@sopsr.sk³ Pezinská 14, 903 01 Senec; apolhorsk561@gmail.com

(Sub)alpínske biotopy sú na našom území rozšírené primárne v Tatrách, Nízkych Tatrách, Malej a Veľkej Fatre. Ide o biotopy primárneho bezlesia, ktoré sa udržali na našom území už od poslednej doby ľadovej s výskytom mnohých reliktných druhov. Sú charakteristické absenciou zapojenej lesnej vegetácie, okrem bylín tvorí dominantu

Ušnička koreňujúca, *Sowerbyella radiculata*, Šaštín-Stráže, 2. 11. 2024.
Foto: I. Tomášeková.

kosodrevina zakrpatené kričky (vrby, brusnice, dryádky, šuchy a iné). Lokálna biota sa časom adaptovala na extrémne klimatické podmienky ako napríklad silný vietor, dlhotrvajúca snehová pokrývka, nízke teploty či zvýšené UV žiarenie. Tieto stano-
vištia nevyžadujú žiadny aktívny manažment, no v súčasnosti vplyvom rýchlych
klimatických zmien na nich dochádza k zmenám prírodných podmienok. V prí-
spevku sumarizujeme naše doterajšie poznatky slovenskej mykoflóry (sub)alpínskych
biotopov, diskutujeme o rozšírení a adaptáciach jednotlivých druhov. Prezentujeme
mnohé, často veľmi vzácne druhy húb, z ktorých značná časť predstavuje jediný po-
tvrdený doklad o výskyte na našom území (napríklad *Colpoma juniperi*, *Cupulina*
montana, *Entoloma aurantioalpinum*, *Godronia myrtilli*, *Helvella arctoalpina*,
H. capucina, *H. fallax*, *H. nannfeldtii*, *H. philonotis*, *Hyaloscypha britannica*, *Hygrocybe*
glacialis, *Lichenomphalia alpina*, *Trichopezizella relicina*, *Urceolella aasii*). Výskum je
financovaný Európskou úniou – NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy
a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V05-00012, Excelentný grant Univerzity
Komenského v Bratislave (UK/3132/2024). Výskum na území TANAPu bol umožnený
na základe výnimky č. 9692/2021-6.3, ktorú udelilo Ministerstvo životného prostredia
Slovenskej republiky.

Bioluminiscencia u *Omphalotus olearius* a ako ju pozorovať

Radovan Bednár, Lipová 48, 90033, Marianka, radino1@yahoo.com

V literatúre je uvádzaná bioluminiscencia u kališníka hnedororanžového (*Omphalotus*
olearius), na nájdených plodniciach však bola veľmi slabá a ani pri umiestnení plodníc
do úplnej tmy nebola okamžite pozorovateľná. Aby ju bolo možné vidieť, musia byť
oči dobre privyknuté na tmu (10-15 min.), prípadne je viditeľná ihneď po prebudení
zo spánku v tmavej miestnosti. Intenzita luminescencie sa zvyšuje pri mechanickom
poškodení plodníc (otlačené miesta), pri ich zasychaní a pri napadnutí plodníc plesňou.
Luminescencia pretrváva aj niekoľko dní po zbere. Pri ich fotografovaní je treba dbať
na odstránenie svetelnej kontaminácie z rôznych zdrojov, aj fotoaparátu samotného,
a použiť expozičný čas v desiatkach minút.

***Melanoleuca strictipes* – jarný výskyt a nové lokality na území Slovenska** **Ondrej Ďuriška¹, Vladimír Antonín², Soňa Jančovičová³, Michal Tomšovský⁴**

¹ Univerzita Komenského v Bratislave, Farmaceutická fakulta, Katedra
farmakognózie a botaniky, Odbojárov 10, 831 04, Bratislava

² Moravské zemské muzeum, botanické odd., Zelný trh 6, 659 37 Brno

³ Univerzita Komenského v Bratislave, Prírodovedecká fakulta, Katedra botaniky,
Révová 39, 811 02 Bratislava

⁴ Mendelova Univerzita v Brně, Lesnická a dřevařská fakulta, Zemědělská 3,
613 00 Brno

Melanoleuca strictipes (Basidiomycota, Melanoleucaceae) je pomerne ľahko určiteľný
druh z podrodu *Melanoleuca* (s vyvinutými makrocystidami) s charakteristickým

belavým sfarbením plodnice a so širokým výskytom vo viacerých európskych krajinách vrátane Slovenska. V uvedenom príspevku sumarizujeme doterajšie poznatky o výskyte a ekologických nárokoch *M. strictipes* na Slovensku. Doplníme tiež údaje o nových lokalitách a diskutujeme o jarnom období tvorby plodníc.

Práca prvého autora (O. Ď.) bola podporená z grantu VEGA 1/0749/21. Práce druhého autora (V. A.) bola finančne podpořena Ministerstvom kultury ČR v rámci institucionálního financování dlouhodobého koncepčního rozvoje výzkumné organizace Moravské zemské muzeum (DKRVO, MK000094862).

Halucinogénna kapucňovka *Galerina steglichii* Besl z tropického skleníka botanickej záhrady

Ján Červenka

Slovenské národné múzeum-Prírodovedné múzeum, Vajanského nábřeží 2,
810 06 Bratislava; jan.cervenka@snm.sk

V priebehu apríla a mája 2024 boli v tropickom skleníku Botanickej záhrady Univerzity Komenského v Bratislave zaznamenané plodnice málo známeho druhu kapucňovky *Galerina steglichii* Besl. Táto huba, obsahujúca psilocybín, psilocín a baeocystín, bola prvýkrát opísaná v roku 1993 na základe nálezů veľkého počtu modrejúcich plodníc na rašelinovom substráte v tropickom skleníku v nemeckom Regensburgu. Z roku 2006 je známy ďalší nález z botanickej záhrady v Mníchove. Okrem týchto dvoch publikovaných nálezů je na webovej stránke iNaturalist pod menom *Galerina steglichii* zverejnená fotografia modrejúcich plodníc z botanickej záhrady v Berlíne, ktoré by mohli prislúchať tomuto druhu. Je možné, že pre zložitost' identifikácie táto kapucňovka len uniká pozornosti mykológov.

Galerina steglichii, 23. 5. 2024, Bratislava. Foto: J. Červenka.

Drobnojazyček (*Microglossum truncatum*) a jeho možné interakcie s ostrevkou vápnomilnou (*Sesleria caerulea*)

Viktor Kučera, Alicia Hindáková, Tatiana Miháliková

Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Botanický ústav, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava; viktor.kucera@savba.sk

Prezentované boli výsledky pilotnej štúdie vykonanej za účelom zisťovania možnej mykoríznej symbiózy huby *Microglossum truncatum* a trávy *Sesleria caerulea*. Vykonané boli priame pozorovania koreňov, inokulačné experimenty, kultivačné experimenty a testy DNA na prítomnosť mycélia na povrchu a vo vnútri koreňov. Štúdia bola vykonaná na materiáli odobranom na troch podobných lokalitách v rámci Slovenska. Výsledkom boli zistenia, že spóry huby *Microglossum truncatum* neklíčia v umelých, kontrolovaných podmienkach. Otestovaných bolo päť kultivačných médií s negatívnym výsledkom. Spóry študovanej huby neklíčili ani v prítomnosti semien a juvenilných rastlín *Sesleria caerulea*. Vo vnútri povrchovo sterilizovaných koreňoch trávy *Sesleria caerulea* sa nevyskytovala DNA huby *Microglossum truncatum*, avšak na nesterilizovaných koreňoch bola táto huba dokázaná. Experimentom bolo potvrdené, že mycélium na danej lokalite perzistuje aj v jarnom období a rovnako aj počas rokov s podpriemerným množstvom zrážok, kedy huba nevytvára plodnice. Príspevok vznikol vďaka podpore projektu VEGA 2/0074/23.

Nová lokalita drobnojazyčka *Microglossum pratense* a jeho rozšírenie na Slovensku

Viktor Kučera¹, Filip Fuljer²

¹ *Centrum biológie rastlín a biodiverzity SAV, Botanický ústav, Dúbravská cesta 9, 845 23 Bratislava; viktor.kucera@savba.sk*

² *Univerzita Komenského, Prírodovedecká Fakulta, Katedra botaniky, Révova 39, 81102 Bratislava, ; filipfuljer@gmail.com*

Počas mykologickej sezóny v roku 2024 bolo navštívených niekoľko zaujímavých lokalít na Slovensku. Žiaľ v dôsledku suchého leta a jesene, väčšina z nich neposkytovala reprezentatívnu vzorku ich mykologickej diverzity. Napriek tomu jedna lokalita sa významne vymykala spomedzi ostatných. Leží vo Veporských vrchoch pri obci Čierny Balog a na mape sa označuje ako Urbanov vrch. Okraj zjazdovky nad obcou predstavuje veľmi zachovaný lúčny biotop s množstvom zaujímavých druhov húb. Svah má severnú, severozápadnú, miestami mierne severovýchodnú expozíciu a je vytvorený na bázičkom podklade tvorenom ortorulami. Okrem iných lúčnych druhov, tu bol zaznamenaný výskyt vzácnnej huby *Microglossum pratense*. Huba bola opísaná z územia Slovenska a doteraz bolo známych iba osem lokalít výskytu. Deviatu lokalitu potvrdzuje jej viazanosť na lúčne ekosystémy a afinitu k mierne kyslému podkladu. Financované EÚ NextGenerationEU prostredníctvom Plánu obnovy a odolnosti SR v rámci projektu č. 09I03-03-V05-00012, Excelentný grant Univerzity Komenského v Bratislave (UK/3132/2024), výskum podporil tiež projekt VEGA 2/0074/23.

ROZŠÍRTE SI SVOJE VEDOMOSTI

Exotické rody húb (11. časť): *Cookeina*

Ján Červenka

Druhy rodu *Cookeina* Kuntze sú zástupcami mykoflóry tropického a subtropického podnebného pásma, kde osídľujú drevné substráty. Predpokladá sa o nich, že sú saprotrofy (Iturriaga & Pfister 2006). Tento rod vreckatých húb z radu Pezizales a čelade Sarcoscyphaceae (ohnivcovité) opísal v roku 1891 nemecký botanik Carl Ernst Otto Kuntze (Kuntze 1891) a pomenoval ho podľa anglického botanika a mykológa M. C. Cookea. Apotécia húb rodu *Cookeina* majú čašovitý tvar, pričom stopková časť môže mať rôznu dĺžku. Plodná časť (técium) býva živšie sfarbená – červená, ružovočervená, žltlooranžová až hnedastá, vonkajší povrch je svetlejší, hladký alebo pokrytý krátkymi až výraznými chlpmi. Vrecká u druhov tohto rodu majú negatívnu reakciu s činidlami na báze jódu. Parafýzy sú navzájom sieťovito poprepájané anastomózami. Výtrusy sú elipsoidné, hladké alebo zvrásnené. Excipulum je tenké a pružné (Denison 1967). Typovým druhom rodu je *Cookeina tricholoma* (Mont.) Kuntze (Obr. 1) s oranžovo-ružovým téciom, ktoré je za suchšieho počasia vyblednuté, a výraznými belavými až tmavohnedými chlpmi na neplodnom povrchu apotécia. Rastie v nížinných lesoch tropických oblastí sveta, kde osídľuje rastlinné substráty, veľmi často odumreté palmové listy. Taktiež bežný druh *Cookeina speciosa* (Fr.) Dennis (Obr. 2) rastie v rovnakých biotopoch. Má podobné sfarbenie, jeho apotécia sú však prevažne holé, len v blízkosti okraja majú po obvode niekoľko vodorovných pásov krátkych chlpkov. Žltlooranžové až oranžové técium je typické pre zriedkavejší druh *Cookeina venezuelae* (Berk. & M. A. Curtis ex Cooke) Le Gal., rastúci na dreve aj vo vyšších nadmorských výškach. Hladkými výtrusmi sa od predchádzajúcich druhov líši *Cookeina insititia* (Berk. & M. A. Curtis), tvarom aj vonkajšími chlpmi pripomínajúca ohnivčeky – *Microstoma* (tam tento druh zaraďoval Boedijn), no s hnedastými až tmavohnedými odtieňmi na vonkajšom povrchu. V rode *Cookeina* sa môžu vyskytnúť aj netypicky sfarbené plodnice, vrátane albinotických. Druhy *Cookeina tricholoma* a *C. speciosa* sú v trópech jednými z ľahko určiteľných jedlých húb.

Literatúra:

- Denison, W. C. 1967. Central American Pezizales. 2. Genus *Cookeina*. *Mycologia* 59(2): 306–317.
- Iturriaga, T. & Pfister, D. H.. 2006. A monograph of the genus *Cookeina* (Ascomycota, Pezizales, Sarcoscyphaceae). *Mycotaxon*, 95: 137–180.

Kuntze, O. Revisio generum plantarum vascularium omnium atque cellularium multarum secundum Leges nomenclaturae internationales cum enumeratione plantarum exoticarum in itinere mundi collectarum: Pars II. Leipzig, 1891.

Obr. 1. *Cookeina tricholoma*, Peru, Iquitos, 15. 7. 2024.
Foto: J. Červenka.

Obr. 2. *Cookeina speciosa*, Peru, Iquitos, 15. 7. 2024.
Foto: J. Červenka.

PERSONÁLIE

PhDr. Ladislav Hagara, PhD. osemdesiatročný

Začiatkom roka 2024 oslávil významné životné jubileum – osemdesiatiny popredný slovenský mykológ, fotograf húb, spisovateľ a autor mykologických publikácií PhDr. Ladislav Hagara, PhD. Narodil sa 15. januára 1944 v Novákoch. Vo svojom rodisku navštevoval základnú školu, v roku 1962 absolvoval gymnázium v Prievidzi. Na Filozofickej fakulte UK v Bratislave v roku 1968 absolvoval štúdium žurnalistiky. Na tej istej fakulte úspešne zavŕšil postgraduálne štúdium editorstva. Už počas stredoškolských a vysokoškolských štúdií publikoval básne v časopisoch, zborníkoch a rozhlase. Pôsobil ako redaktor v Banskej Bystrici a vo Zvolene, aj ako učiteľ v Rabčiciach. V rokoch 1974–1987 pracoval ako knižný redaktor vo vydavateľstve Osveta v Martine, v rokoch 1987–1990 vo vydavateľstve Slovenský spisovateľ v Bratislave, v období rokov 1990–1998 bol riaditeľom bratislavského vydavateľstva Živena. Odvtedy žije v slobodnom povolani a venuje sa výskumu húb na Slovensku a v Česku.

PhDr. Ladislav Hagara, PhD.

Foto: archív L. Hagaru.

Je editorom literárnohistorického diela Matej Hrebenda: Vlastný životopis (1976) a autorom poviedkovej zbierky Kroky času (1979), románov Arzén (1984), Slnovrat (1987), Blíženci (1990) a novely Uzly (1990). Patrí medzi členov Spolku slovenských spisovateľov.

Hubám sa do roku 1980 venoval len z praktického hľadiska. Odvtedy ich začal hlbšie študovať, fotografovať, mikroskopovať, založil si vlastný mykologický herbár a začal intenzívne mapovať ich výskyt na Slovensku. Do roku 1987 býval v Martine a mykofloristickému výskumu sa venoval v príľahlej Malej Fatre (najmä v okolí Bystričky), Veľkej Fatre, Turčianskej kotline či pohorí Žiar, príležitostne aj v iných častiach Slovenska (Hornonitrianska kotlina, Strážovské vrchy, Štiavnické vrchy, Trnavská pahorkatina, Tribeč, Burda, Podtatranská kotlina). Po zmene svojho pôsobiska sa zameral na výskyt húb Malých Karpát, Borskej nížiny a lužných lesov v okolí Dunaja. Od roku 1995 začal pod mikroskopom objavovať skrytú krásu kôrnatcovitých húb (Corticaceae s. l.), ktoré sa napokon stali jeho najobľúbenejšou študovanou skupinou.

V roku 1998 sa stal predsedom Spoločnosti na výskum húb. Od roku 2000 je členom Slovenskej mykologickej spoločnosti pri SAV (predtým Spolku slovenských mykológov a Spoločnosti slovenských mykológov), v rokoch 2015–2018 bol jej predsedom. Okrem toho je členom mykologických spoločností v Česku a Rakúsku.

Ladislav Hagara pri fotografovaní strapačky.

Foto: P. Remiaš.

S priateľmi počas výskumu húb v Dobročskom pralese, 30. 9. 2009,
zľava L. Hagara, P. Vampola, J. Holec.

Foto: archív L. Hagara.

V roku 2003 obhájil dizertačnú prácu na tému Rod *Hyphodontia* na Slovensku (Basidiomycota, Corticiaceae). V priebehu pätnástich rokov podrobného mykologického výskumu lokalít v okolí bratislavskej mestskej časti Rusovce obohatil herbár Slovenského národného múzea o tisíce herbárových položiek, ďalší rozsiahly materiál zozbieral od roku 2012 v širokom okolí Šaštína-Stráží. Okrem vlastných zberov húb preštudoval a určil zbery viacerých slovenských i zahraničných amatérskych mykológov. Revidoval aj kôrnatcovité huby zozbierané preňčovským farárom Andrejom Kmeťom na prelome 19. a 20. storočia. Celkovo doteraz spracoval viac ako 20 000 herbárových položiek húb.

Svoje odborné znalosti a výsledky mykofloristického výskumu zúročil ako autor praktických kníh o hubách i vedecko-náučných mykologických publikácií v slovenskom, českom, francúzskom, nemeckom, holandskom a maďarskom jazyku: Atlas húb (1987, 1993, 1995, 1998, 1999, 2002), Atlas hub (1993, 1995, 1998, 1999, 2002), Huby – dvojníky (1992), Encyclopédie Illustrée les Champignons (1995, 1997), Illustriertes Lexikon der Pilze (1996), Das grosse farbige Handbuch der Pilze (1996), Encyclopedie van paddestoelen (1997), Houby (1999), Gombák képes enciklopédiája (1999), Huby (2006) a jeho publikačná aktivita vyvrcholila dielom Ottova encyklopédia húb (2015) a Ottova encyklopedie hub (2015), ktorá je najväčším jednozväzkovým atlasom húb na svete. V spolupráci s V. Antonínom a J. Baierom vydal atlas Houby (1999, 2000, 2001, 2002, 2003, 2004, 2005), ktorý vyšiel aj vo francúzskej verzii Les Champignons (2000) a ako upravené vydanie pod názvami Ottův velký atlas Houby (2020) a Ottov velký atlas Huby (2020), taktiež Velký atlas hub (2005, 2010) a Velký atlas húb (2005, 2010). Spolu s O. Jindřichom a A. Vítom vydal Atlas jedlých húb s osvedčenými receptmi (2015, 2018), v češtine Atlas jedlých hub s osvedčenými recepty (2015, 2018).

Fotografie húb uverejnil v publikáciách Diár 1984 (1985), Slovensko v obrazoch (1988), Chránené houby ČR (1985), Der grosse Pilzführer (1996, 1997), Houby (1997, 1998, 1999, 2002, 2005), A Field Guide in Color to Mushrooms (1998, 1999, 2000) a Tatry. Príroda (2010).

Okrem knižných publikácií napísal o hubách desiatky odborných článkov v slovenských a českých časopisoch a zborníkoch: Správy hubárskej poradne, Mykologický sborník, Mykologické listy, Česká mykologie, Czech Mycology, Houby horských smrčín a podhorských smrkových porostů v Československu, Houby bučin v Československu, Spravodajca slovenských mykológov, Spravodajca Slovenskej mykologickej spoločnosti a Catathelasma.

Z naďalej mimoriadne aktívneho pracovného nasadenia jubilanta, nielen vo svojej mykologickej pracovni, ale aj v teréne, sa dá usudzovať, že jeho herbárová zbierka sa bude naďalej rozrastať.

Slavo, za seba aj v mene výboru Slovenskej mykologickej spoločnosti Ti želim veľa zdravia a síl, aby si si v nasledujúcich rokoch splnil všetky vytýčené osobné aj pracovné ciele!

Ján Červenka

K osemdesiatinám PhDr. Jána Sanda, PhD.

S veľkým potešením som sa prostredníctvom nášho časopisu podujal zblahoželať dlhoročnému členovi Slovenskej mykologickej spoločnosti a vzácnemu priateľovi PhDr. Jánovi Sandovi, PhD. k jeho významnému životnému jubileu.

Narodil sa 28. júla 1944 v Košiciach, v rodine železničiara. Huby mu učarovali už od malička, keď chodil na prázdniny k starému otcovi, ktorý ho vždy zobral do lesa. V mladosti si oblúbil aj minerály, ktoré mu otec nosieval ako výpravca. Krátko po vojne sa rodina presťahovala do Vrútok, kde prežil detstvo a v roku 1958 absolvoval Osemročnú základnú školu. Potom odišiel študovať na Strednú priemyselnú školu geologicko-banícku v Spišskej Novej Vsi, kde v roku 1962 zmaturoval a získal post diplomovaného banského technika. Keďže sa hneď po ukončení štúdia nedostal na Filozofickú fakultu, kde chcel študovať no-

vinárstvo, zamestnal sa ako banský technik v kameňolome Svätuška, kde pôsobil ako smenový majster. V roku 1963 ho povinnosť absolvovať základnú vojenskú službu priviedla do Frenštátu pod Radhoštem a Terezína. V roku 1965 nastúpil ako baník v Příbrami, no keďže stále túžil po štúdiu žurnalistiky, odišiel na Slovensko. Ako smenový majster v kameňolome v Marianke, kde sa zamestnal v roku 1966, sa začal pripravovať na prijímacie skúšky. Tie úspešne absolvoval v roku 1967. Už počas štúdia praxoval v rozhlase, v reláciách Roľnícka beseda, Mozaika či Dobré ráno, neskôr aj v Modrej vlne. Vysokoškolský diplom získal v roku 1972. Odvtedy štyri desaťročia vychovával mladých novinárov na Katedre žurnalistiky FiF UK. Bol zakladateľom špecializácie rozhlasová žurnalistika, v ktorej mal bohatú prax. V roku 1985 obhájil titul docent a päť rokov bol vedúcim Katedry rozhlasovej a televíznej žurnalistiky. Na pozíciu vedúceho Katedry žurnalistiky FiF UK sa vrátil v rokoch 2007–2009. Jeho rozsiahla publikačná činnosť zahŕňa učebné texty, vedecké štúdie a veľký počet novinových článkov. Bol dlhoročným aktívnym členom Slovenského syndikátu novinárov (SSN). Svoje dlhoročné skúsenosti prezentoval aj ako člen Rady Slovenskej republiky pre rozhlasové a televízne vysielanie, Rozhlasovej rady a v roku 2009 bol zvolený za člena Správnej rady Tlačovej agentúry Slovenskej republiky. Bol tiež čle-

PhDr. Ján Sand, PhD.

Foto: M. Zápačka.

nom redakčnej rady časopisu Fórum. Ako jeden zo spoluzakladateľov stál pri zrode celoslovenskej súťaže stredoškolských časopisov „Štúrovo pero“ vo Zvolene. Dňa 22. januára 2013 si prevzal cenu SSN za celoživotné dielo, ktorá mu bola udelená za jeho pôsobenie v oblasti rozhlasových médií, pedagogickú činnosť i funkcionársku aktivitu v SSN. V Marianke, kde prežil väčšinu svojho života, založil spolok Permon, ktorý skúma miestnu banícku tradíciu. Svoje nadšenie pre mykológiu pretavil v roku 2005 do zorganizovania prvej výstavy húb v Marianke a následne aj jej ďalších ročníkov. V záujme zvýšenia povedomia o hubách založil v roku 2007 v mesačníku Poľovníctvo a rybárstvo rubriku venovanú hubám, ktorá dodnes vyšla už viac ako dvestokrát.

Za seba a všetkých priateľov Ti, Janko želám všetko najlepšie do ďalších rokov, veľa zdravia a životného optimizmu.

Ján Červenka

Z NAŠEJ SPOLOČNOSTI

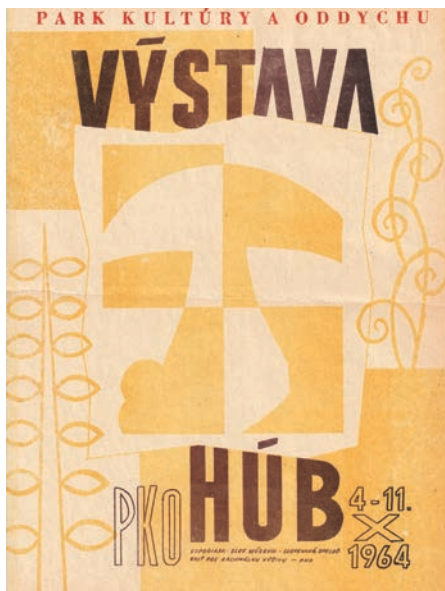
60 rokov od prvej výstavy húb v Bratislave

Ján Červenka

Významnými propagačnými a popularizačnými podujatiami, na ktorých sa hubári môžu naživo oboznámiť s rozdielmi medzi jedlými, nejedlými a jedovatými hubami, ich úlohou v prírode a významom pre človeka, sú výstavy húb. Na Slovensku majú najdlhšiu tradíciu výstavy v Bratislave. Tento príspevok obsahuje stručné zhrnutie výstav, ktoré sa konali v jednotlivých rokoch. Pripojený je bohatý zoznam literárnych zdrojov, najmä novinových článkov, ktoré o výstavách informovali. Obrazovú prílohu tvoria mnohé dosiaľ nepublikované fotografie a propagačné materiály.

Od prvej výstavy húb, ktorá sa konala v hlavnom meste, uplynulo už 60 rokov. Zorganizovali ju členovia mykologickej sekcie Slovenskej spoločnosti pre racionálnu výživu (SSPRV) v spolupráci so Slovenským národným múzeom (SNM). V dňoch 4.–11. októbra 1964 si v Parku kultúry a oddychu (PKO) mohli domáci aj zahraniční návštevníci prezrieť 75 druhov čerstvých húb, obrazy na dvanástich paneloch a sto makiet či cukrárskych imitácií húb. Garanti tejto výstavy boli Igor Fábry (predseda sekcie) a Aurel Dermek (tajomník sekcie). V roku 1965 sa v spolupráci so základnou deväťročnou školou na Tehelnom poli so sídlom na Českej ulici č. 10 a pod odbornou garanciou I. Fábryho uskutočnila v dňoch 3.–6. októbra druhá výstava húb, na ktorej si žiaci a v popoludňajších hodinách ďalších približne 3000 záujemcov pozrelo okrem 110 druhov čerstvých húb aj makety zapožičané zo SNM, letáky, plagáty, či obrázky z atlasov. Či sa úspešné podujatie na škole zrealizovalo aj v ďalších rokoch, nie je z dostupných zdrojov zrejmé.

V 70. rokoch minulého storočia bola vo výstavných priestoroch Prírodovedného ústavu SNM na Vajanského nábreží č. 2. inštalovaná expozícia s názvom „Huby okolo nás“. Otvorená bola 6. novembra 1973 na ploche 170 m², pozostávala z 11 vitrín

Plagát prvej bratislavskej výstavy húb v PKO.

Vzácná fotografia z výstavy húb v škole na Českej ulici, 5. 10. 1965.

Foto: A. Prakeš (archív TASR).

a 20 panelov. Autorom libreta, scenára a komisárom výstavy bol Pavel Lizoň, výtvarne sa na nej podieľala V. Struhařová. Návštevníci sa prostredníctvom tematicky pestro rozvrhnutých výstavných prvkov mohli zoznámiť s priekopníkmi mykológie na Slovensku, ale tiež s morfológickou stavbou, ekológiou, systémom a významom húb. Táto výstava bola navyše počas nasledujúcich sezón príležitostne dopĺňaná o čerstvé plodnice húb prinesené do hubárskej poradne.

V roku 1983 sa výstava čerstvých húb po takmer dvadsiatich rokoch vrátila do PKO, najmä vďaka iniciatíve Ľuboša Anovčina a jeho otca Milana Anovčina. Pre veľký úspech sa ďalšia konala 15.–17. septembra 1984. Bolo na nej vystavených 150 druhov húb, ktoré si v krčku spoločenskej haly každý deň od 10. do 20. h. pozrelo 1600 návštevníkov. Od tohto roku zastupoval na výstave mykologickú sekciu SSSPRV Anton Janitor. V nasledujúcom roku, v dňoch 15.–18. októbra 1985 bola návštevnosť o čosi vyššia, až 1869 návštevníkov si v obvyklom čase pozrelo celkom 154 druhov húb. Svojimi úspechmi v oblasti pestovania hlivy sa pochválil výskumný ústav Krmivárskeho priemyslu a služieb, vlastnými ukážkami prispel

Milan Anovčín (vpravo) diskutuje s návštevníkmi výstavy húb v PKO, október 1987. Foto: M. Zápařka.

Luboš Anovčín na výstave v PKO odovzdáva cenu v súťaži „Huby očami detí“, október 1987. Foto: M. Zápařka.

aj Klub pestovateľov húb – základnej organizácie Zväzu záhradkárov. Výsledky svojej činnosti prezentovali aj v nasledujúcich ročníkoch. Komisármi výstavy boli L. Anovčín a M. Anovčín, odborným garantom opäť A. Janitor. Napriek zvyčajným problémom so suchým počasím pred výstavami organizátori vždy dokázali zmobilizovať verejnosť, aby priniesla dostatok vystavovateľných exponátov. Čiastočne tomu určite dopomohla aj vyhlásená súťaž o najväčší počet prinesených druhov húb. Aj vďaka tomu sa opäť o rok, v dňoch 13.–15. októbra 1986 mohla uskutočniť výstava, na ktorej bolo prezentovaných 139 druhov a ktorých určovacie znaky si prišlo preštudovať 1210 návštevníkov. Od tohto ročníka sa na organizácii výstav v PKO podieľalo aj botanické oddelenie Prírodovedného ústavu SNM, aj keď to na plagáte nebolo uvedené. Slušný počet 208 druhov si v termíne 6.–8. októbra 1987, v nezmenenom čase od 10. do 20. hodiny pozre-

lo v pavilóne M až 2404 návštevníkov. Komisármi výstavy boli od tohto ročníka P. Lizoň a L. Anovčín. S organizačnými záležitosťami pomohli, zatiaľ však neoficiálne, aj členovia základnej organizácie (ZO) č. 10 pri Slovenskom zväze ochrany prírody a krajiny (SZOPK). Ďalšia prehliadka čerstvých húb sa konala 11.–13. októbra 1988, opäť v pavilóne M. Éru úspešných hubárskych podujatí v PKO zakončila výstava v dňoch 26.–28. septembra 1989, umiestnená do pavilónu E. Okrem čerstvých húb si na podujatiach v PKO mohli hubári pozrieť lyofilizované huby, výstavku činnosti SZOPK a jej ZO č. 10, výrobky z húb, hubársky humor, náučné filmy s hubárskou tematikou a po zotmení aj diapozitívy od našich popredných fotografov húb. Počas výstav prebiehal aj predaj pestovaných húb a literatúry, nechýbala stála poradenská služba. Deti sa mohli zapojiť do súťaže v kreslení húb s názvom „Huby očami detí“. Na výstavy húb v PKO bol vstup voľný.

Vernisáž výstavy
„Huby v obrazoch“,

vpravo komisár výstavy P. Lizoň.

Foto: M. Zápařka.

Okrem sezónnych výstav čerstvých húb v PKO prebiehala od 6. novembra 1986 v priestoroch Slovenského národného múzea na ploche 120 m² výstava ilustrácií s názvom „Huby v obrazoch“, venovaná pamiatke slovenského mykológa Igora Fábryho (1900–1982). Pripravil a zrealizoval prvý súborný prehľad ilustrácií húb v Československu sa podujal P. Lizoň. Bola to isto neľahká úloha, keďže bolo treba získať materiál od viac ako tridsiatich autorov z celej republiky. Okrem ilustrácií od starších mykológov, akými boli Corda, Krombholz či Kalchbrenner boli vystavené diela vtedy aktívnych autorov, vo významnej miere originálne akvarely od Aurela Dermeka. Okrem ilustrácií boli vo vitrínach predstavené knižné publikácie, poštové známky, pohľadnice či ukážky tvorby československých fotografov húb.

Výstavy húb v PKO neprežili revolúciu a po ročnej odmlke sa už natrvalo presťahovali do Prírodovedného múzea SNM (predtým Prírodovedný ústav SNM). Výstavu, ktorá sa v priestoroch zasadaacej miestnosti na 3. poschodí budovy na Vajanského nábreží č. 2 konala v dňoch 1.–3. októbra 1991, oficiálne označenú ako 14. v poradí, spoluorganizovala ZO č. 10 pre ochranu húb pri SZOPK a bratislavská pobočka Českej vedeckej spoločnosti pre mykológiu (ČsVSM). Komisárom výstavy bol P. Lizoň. Od 9. do 19. hodiny bola zabezpečená nepretržitá lektorská a poradenská služba. Šestnásť hodina bola počas všetkých troch dní určená na prednášky alebo besedy v kinosále. Okrem toho sa tu predávali aj najnovšie hubárske knihy, s možnosťou získať autogramy od ich autorov.

P. Lizoň robí výklad zamestnancom SNM a návštevníkom počas vernisáže 14. výstavy húb, 1. 10. 1991.
Foto: I. Matejka (archív SNM).

Spolupráca českých a slovenských mykológov na príprave 15. výstavy húb, zľava V. Kabát, J. Kuthan, L. Hagara, D. Mlynarčík a S. Adamčík, október 1993. Foto: I. Matejka (archív SNM).

Od roku 1993 výstavy v Prírodovednom múzeu viedla Ivona Kautmanová. Pätnásťtu, ktorá sa konala 5.–7. októbra v čase od 9. do 19. hodiny spoluorganizovali členovia ZO č. 10 pri SZOPK. Zhládlo ju takmer 2000 ľudí, pričom organizátori napočítali 478 druhov húb. Hubárov k zberu exponátov motivovala súťaž o najväčší počet druhov a súťaž o najestetickéjšie konzervované huby. Okrem hubárskej poradne a predaja literatúry vo výstavných priestoroch na prízemí boli v kinosále vedľa zasadacej miestnosti na 3. poschodí v podvečerných hodinách zaujímavé prednášky – v utorok „Všeobecne o hubách“ od Eriky Záhorovskej, v stredu „Vzácne huby a ich ochrana“ od Pavla Škublu

Prednáška P. Škublu „Vzácne huby a ich ochrana“, 6. 10. 1993. Foto: I. Matejka (archív SNM).

Prednáška P. Škublu „Vzácne huby a ich ochrana“ v už neexistujúcej kinosále na 3. poschodí múzea, 6. 10. 1993.
Foto: I. Matejka (archív SNM).

a vo štvrtok Dušan Mlyнарčík prednášal na tému „Jedovaté huby“. V roku 1994 sa konala 16. výstava v termíne 11.–13. októbra. V úlohe spoluorganizátorov sa na nej zúčastnili členovia novovzniknutého Spolku slovenských mykológov. Huby v počte takmer 350 druhov boli vystavené na 3. poschodí, v kinosále odznela prednáška od A. Janitora na tému „Trhové huby“ (materiály k ďalším nie sú k dispozícii). Na výstavu prišlo takmer 3200 návštevníkov. Paralelne s výstavou v múzeu prebiehala už niekoľko týždňov pod odborným dohľadom E. a M. Anovčincov aj menšia výstava húb pri stánku firmy Mykola na Partizánskej lúke pri Červenom moste. Počasie prialo hubám aj v nasledujúcej sezóne. V dňoch 3.–5. októbra 1995 boli huby vystavené v priestoroch pri zadnom vchode z Múzejnej ulice (kaviareň Múzejka), v obvyklom čase od 9. do 19. hodiny. Vernisáž 17. bratislavskej výstavy húb sa konala v prvý deň o 10. hodine. Každý deň o pol piatej popoludní vystúpili s prednáškou členovia už

17. výstava húb v priestoroch kaviarne Múzejka, október 1995.

Foto: I. Matejka (archív SNM).

Plagát výstavy „HUBY '96“.

Foto: Jurkovič.

premenovanej Spoločnosti slovenských mykológov – v utorok I. Kautmanová rozprávala na tému „Prehľad systému a zásady určovania húb“, v stredu odznela prednáška A. Janitora s názvom „Zásady kontroly a predaja húb na trhu“ a v záverečný deň výstavy vystúpil D. Mlyнарčík s témou „Otravy jedovatými hubami“. Knihou bol odmenený ten, kto priniesol najviac druhov húb alebo najkrajšie zavárané huby. Výstavu navštívilo podľa údajov pokladničiek 1748 platiacich návštevníkov a podľa odborníkov bolo vystavených viac ako 450 druhov húb. V poradí 18. výstavu bolo možné navštíviť 1.–3. októbra 1996 na prízemí budovy SNM, kde v prvý deň o 10. h bola aj vernisáž. Počas tohto podujatia si takmer dve tisícky návštevníkov pozreli viac ako 450 druhov húb. Súťaž o najväčší počet prinesených druhov vyhral J. Bojnanský, bez ktorého by sme si mnohé ročníky výstav ani nevedeli predstaviť. V súťaži o najväčšiu prinesenú plodnicu s najväčšou hmotnosťou zvíťazil nálezca štvorkilogramového pečienovca dubového. Okrem literatúry sa na výstave pre-

I. Kautmanová a A. Janitor
odovzdávajú P. Tlčimukovi cenu
za najvyšší počet prinesených druhov,
2. 10. 1997. Foto: I. Matejka
(archív SNM).

ktoré si pozrelo viac ako 2000 ľudí. S prednáškou „Huby od jari do jesene“ vystúpil P. Škubla a tému „Ako správne určovať huby“ objasnil A. Janitor (program prednášok bol oproti pozvánke upravený). Spolu 1374 záujemcov všetkých vekových skupín si nenechalo ujsť jubilejnú dvadsiatu bratislavskú výstavu „HUBY 1998“, na ktorej sa vystavilo vyše 350 druhov húb. Okrem tradičných súťaží a predaja hubárskej literatúry nechýbali ani prednášky o pol piatej. „Zaujímavé druhy húb na diapozitívoch“ prišiel premietnuť L. Hagara, „Ako správne určovať huby“ vysvetlil A. Janitor a téme „Jedovaté huby“ sa venovali M. Procházka, D. Mlynarčík a V. Kabát. Poslednou v 20. storočí bola 21. výstava „Huby '99“, inštalovaná vľavo na prízemí. V utorok sa konala prednáška A. Janitora s názvom „Systematické zatriedenie húb vo vzťahu k poznávaniu jedlých a jedovatých druhov“, na stredu si pripravil ďalšiu prednášku „Liečivé účinky húb“ a vo štvrtok ho v úlohe prednášajúceho vystriedal V. Kabát s témou „Huby zblízka“. Vstupenku na výstavu si kúpilo 1332 návštevníkov.

M. Polák a M. Pokorná obkolesení
študujúcou mládežou, október 1997.
Foto: I. Matejka (archív SNM).

Počas výstav nepretržite funguje
hubárska poradňa. Zľava: M. Polák,
M. Anovčín, O. Prokeš, október 1999.
Foto: I. Matejka (archív SNM).

Keďže na jeseň roku 2000 prekvapilo hubárov veľké sucho, očakávané podujatie bolo zrušené a bolo treba počkať si do ďalšej sezóny na presunutú 22. výstavu. Tú mohli hubári obdivovať v dňoch 9.–11. októbra 2001, naposledy v návštevnom čase posunutom na 19. hodinu. Po prvý raz sa na organizácii podieľali členovia novovzniknutej Slovenskej mykologickej spoločnosti pri Slovenskej akadémii vied. Počas tejto výstavy si približne 1500 ľudí pozrelo v dňoch 8.–10. októbra 2002 vyše 300 druhov húb. Na tému „Liečivé účinky húb, či huby ako liečivá?“ prednášal D. Mlynarčík. Počínajúc touto výstavou bol návštevný čas skrátený na 18. hodinu. V roku 2003 sa kvôli suchu opäť neoplatilo organizovať výstavu a tak sa tá dvadsiataštvrtá, kvôli nedostatku čerstvých exponátov len dvojdňová, konala 19.–20. októbra 2004. Od tohto roka už neprebíhala súťaž o najväčší počet prinesených druhov, ani súťaž o najväčšiu plodnicu. V poradí 25. výstavu bolo možné navštíviť v dňoch 11.–13. októbra 2005 v priestoroch kaviarne Múzejka. Nasledujúca, ktorá

Drahomír Ďuriška varuje pred zápachom
kvetovca a hadovky, 13. 10. 2005.

Foto: V. Janský (archív SNM).

sa mala uskutočniť v dňoch 24.–26. októbra 2006 v salóniku pri kaviarni Múzejka, bola kvôli suchému počasiu napokon zrušená a tak 26. v poradí bola výstava „Huby 2007“ prebiehajúca v Objavovni na 3. poschodí v termíne 25.–27. septembra 2007. Za zmienku stojí aj neplánovaná Výstavka húb v priestoroch Strednej odbornej školy na Račianskej ulici č. 105, ktorú 3. októbra 2007 zorganizovali študenti Prírodovedeckej

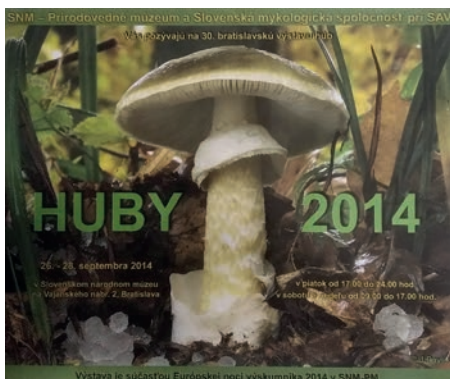
fakulty Univerzity Komenského počas pedagogickej praxe v spolupráci s učiteľmi a študentmi školy. V Objavovni Prírodovedného múzea sa v dňoch 23.–25. septembra 2008 mala konať nasledujúca bratislavská výstava, no nebolo čo vystavovať a tak bola zrušená. Poradové číslo 27 teda dostala výstava „Huby 2009“, ktorá sa uskutočnila v tých istých priestoroch v dňoch 22.–24. septembra 2009. 28. výstava prebehla v termíne 21.–23. septembra 2010. Nasledovalo ďalšie suché obdobie, kvôli ktorému boli zrušené výstavy húb v sezónach 2011 a 2012. Výstava v termíne 24.–26. septembra 2013 tak bola 29. v poradí. Inštalovaná bola v priestoroch Zimnej záhrady SNM. Na stole s podpisovou knihou pútal pozornosť obrovský trs vejárovca obrovského (*Meripilus giganteus*). Okrem bohatej zbierky čerstvých plodníc boli na policiach za stolmi vystavené zavárané huby a hubárska literatúra, na paneloch boli zavesené plagáty a ilustrácie húb. V kútiku vedľa hubárskej poradne si najmladší návštevníci mohli pod mikroskopmi porovnať výtrusy rôznych tvarov. Po prvý raz

Zbierka pozvánok na bratislavské výstavy húb v rokoch 1993–2007.

29. výstava húb v priestoroch Zimnej záhrady SNM, 24. 9. 2013.
Foto: D. Pákozdyová (archív SNM).

Plagát výstavy v sezóne 2014.
Foto: J. Pavlík.

Iveta Tomášeková, organizátorka výstavy húb v Rači, 7. 10. 2014.
Foto: archív I. Tomášekovej.

bola výstava húb spojená s podujatím Noc výskumníkov. Jubilejná 30. výstava sa konala v dňoch 26.– 28. septembra 2014 vo výstavných priestoroch na prízemí zo strany dunajského nábrežia. Sezóna netradične vrcholila počas leta, tri týždne pred podujatím, preto bolo húb už pomenej. Plnohodnotnou bratislavskou výstavou, aj keď mimo oficiálneho číslovania, bola výstava húb na Základnej škole na Tbiliskej ulici v mestskej časti Rača. Jej iniciátorkou bola Iveta Tomášeková. Zorganizovanie tohto podujatia si pochvalovali najmä tí návštevníci, ktorí nestihli prísť na výstavu húb v múzeu. Bližšie je opísaná v 42. čísle nášho Spravodajcu. Ďalšia, 31. výstava bola dňa 25. septembra 2015 súčasťou 10. ročníka Noci výskumníkov. Organizátori ju inštalovali v bývalej zasadacej miestnosti na 3. poschodí múzea. Výstavu sa podarilo zorganizovať aj napriek predchádzajúcemu extrémne teplému a suchému letu. Pôvodný termín

32. ročníka výstavy húb, naplánovaný na 30. septembra až 2. októbra 2016 musel byť pre nedostatok čerstvých exponátov na výmenu skrátený len do záverečného návštevného času Noci výskumníkov, Suchom dosť poznačené huby si teda návštevníci mohli pozrieť len počas úvodného dňa. Výstava „HUBY 2017“ bola už 33. v poradí. Na rozdiel od predchádzajúceho ročníka bol na stoloch v už zaužívaných výstavných priestoroch na treťom poschodí dostatok sviežich exponátov a preto si záujemcovia mohli huby pozrieť od piatka 30. septembra až do nedele 2. októbra 2017. Výstavu doplnili ukážky pestovaných húb. Celkom bolo napočítaných 150 druhov. Po prvý raz bola výstava húb oživená sprievodným podujatím – výstavou chilli papričiek od Eriky Pisarčíkovej. Pikantné výpestky najrozmanitejších tvarov, farieb a veľkostí si hneď získali veľký počet priaznivcov. Nasledujúci, 34. ročník sa niesol v podobnom duchu – návštevníci si nevedeli vybrať, či sa skôr zastavia pri štiplavých plávkach alebo chilli papričkách. Atrakciou výstavy bola vypestovaná exotická hliva ružová (*Pleurotus djamor*). Na paneloch bola inštalovaná výstava fotografií Jozefa Pavlíka, výnimočného fotografa a znalca húb

zo Sniny. Spolu bolo na stoloch k porovnaniu viac ako 170 druhov húb, ale pre nedostatok plodníc na výmenu bolo možné na podujatie prísť len v piatok a sobotu 28. a 29. septembra 2018. 35. výstava húb bola poslednou pred vyhlásením mimoriadnej situácie v súvislosti s pandemiou. Bola jednodňová a konala sa 6. októbra 2019 počas prvej nedele v mesiaci, kedy mali návštevníci bezplatný vstup do múzea. Okrem čerstvých húb a chilli papričiek boli vystavené originálne maľby húb od autora tohto článku s názvom „Huby u nás a vo svete“. Kvôli vyhláseným pandemickým opatreniam a obmedzeniu organizovania hromadných podujatí bola výstava húb v roku 2020 zrušená. Po čiastočnom uvoľnení opatrení sa v nezmenených

Tohtoročná 39. výstava húb sa po dlhom čase konala na prízemí budovy SNM, 5. 10. 2024.

Foto: J. Červenka.

priestoroch konala v dňoch 1.–3. októbra 2021 presunutá 36. bratislavská výstava húb. Pre návštevníkov boli pripravené ukážky mycéliových kultúr na agarovom médiu, panely zdobili fotografie húb od Jozefa Pavlíka a materiály venované Andrejovi Kmeťovi a jeho výskumu mykoflóry okolia Prenčova, zozbierané pri príležitosti 180. výročia od jeho narodenia. Na 37. výstave boli v dňoch 30. septembra až 2. októbra 2022 popri hubách a papričkách po prvý raz vystavené obrazy od Jaroslava Candráka z Považskej Bystrice. Tak ako každý rok, nechýbala hubárska poradňa a kútik pre najmladších hubárov, ktorí mohli na vyhradených paneloch vystaviť svoje kresby húb alebo zahrať si hubárske pexeso. Počasie prialo rastu húb aj v nasledujúcej sezóne. 38. výstava sa v dňoch 3.–5. októbra 2023 jednotlivými prvkami a aktivitami výraznejšie neodlišovala od tej predchádzajúcej, panely s obrazmi húb od Jaroslava Candráka však boli doplnené o ďalšie jeho diela. Tohtoročná výstava „HUBY 2024“ v termíne 4.–6. októbra bola už 39. v poradí. Špeciálny príspevok o nej prinesieme v nasledujúcom, 59. čísle Spravodajcu.

Literatúra:

- Bauch, J. 1965. Výstava húb v Bratislave. *Výživa a zdravie* 10 (11).
- Benko, M. 1995. Výstava HUBY '95. *Spravodajca slovenských mykológov* 10: 34–35.
- Červenka, J. 2017. Z bratislavskej výstavy Huby 2017. *Spravodajca Slovenskej mykologickej spoločnosti* 47: 27–28.
- Červenka, J. 2018. Z výstavy Huby 2018 v Bratislave. *Spravodajca Slovenskej mykologickej spoločnosti* 49: 42–43.
- DK. Súťaž v zbere húb. *Večerník*, 18. október 2004, roč. 49, č. 201, str. 5.
- Dvořáková, B. Vrahovia i zázrační liečitelia. *Sme*, 23. október 2004, roč. 12, č. 246, str. 27.
- ITU [Turanec, I.]. Súťaž v zbere húb. *Večerník*, 21. október 2004, roč. 49, č. 204, str. 6.
- Kautmanová, I. 1993. Bratislavská výstava „HUBY 93“. *Spravodajca slovenských mykológov* 2: 24.
- Kautmanová, I. 1994. Výstava Huby 1994. *Spravodajca slovenských mykológov* 6: 34.
- Kautmanová, I. 1995. Ešte k výstave Huby 95. *Spravodajca slovenských mykológov* 10: 35–36.
- Kautmanová, I. 1996. Výstava Huby '96 v Bratislave. *Spravodajca slovenských mykológov* 14: 37–38.
- KČ. Sklamaní hubári. *Večerník*, 7. október 2003, roč. 48, č. 191, str. 1.
- KČ. Výstava húb sa blíži. *Večerník*, 7. október 2002, roč. 47, č. 193, str. 7.
- Kráková, D. Na výstave húb zatiaľ vyhráva jedenapokilový vejárovec. *Sme Bratislava*, 21. október 2004, roč. 5, č. 204, str. 2.
- ĽUP. Huby na výstavu. *Večerník*, 27. september 1996, roč. 41, č. 189, str. 7.
- ĽUP. Huby sa predstavujú. *Večerník*, 1. október 1996, roč. 41, č. 191, str. 9.
- Mucha, F. Za huby prišiel o zuby. *Nový deň na víkend*, 19. október 2001, roč. 3, č. 241, str. 4.

- OS. Huby na výstave. *Večerník*, 31. august 1995, roč. 40, č. 168, str. 16.
- Pišút, I. 1974. Výstava „Huby okolo nás“ v Slovenskom národnom múzeu. *Múzeum* 19 (1): 69–70.
- Pišút, I. 1987. Výstava „Huby v obrazoch“ v Slovenskom národnom múzeu. *Múzeum* 32 (2): 68.
- PER. Hubári plačú. *Večerník*, 23. september 2003, roč. 48, č. 181, str. 1.
- Polakovičová, L. Výstava húb inšpirovala. *Večerník*, 12. október 2001, roč. 46, č. 198, str. 2.
- REA [Smolková, A.]. VI. výstava húb. *Večerník*, 12. október 1988, roč. 33, č. 201, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Hubári si neoddychni. *Večerník*, 26. marec 1974, roč. 19, č. 60, str. 3.
- REA [Smolková, A.]. Hubárska vášeň. *Večerník*, 15. september 1989, roč. 34, č. 182, str. 16.
- REA [Smolková, A.]. Hubársky sviatok v múzeu. *Večerník*, 2. október 1991, roč. 36, č. 192, str. 1, 4.
- REA [Smolková, A.]. Huby '95. *Večerník*, 28. september 1995, roč. 40, č. 186, str. 3.
- REA [Smolková, A.]. Huby dokážu žiť... *Večerník*, 25. september 1989, roč. 34, č. 188, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Huby na vlastné oči. *Večerník*, 11. október 1994, roč. 39, č. 195, str. 1.
- REA [Smolková, A.]. Huby na výstavu. *Večerník*, 7. október 1994, roč. 39, č. 193, str. 16.
- REA [Smolková, A.]. Huby pre poučenie. *Večerník*, 1. október 1997, roč. 42, č. 187, str. 9.
- REA [Smolková, A.]. Huby zblízka. *Večerník*, 7. október 1987, roč. 32, č. 197, str. 1.
- REA [Smolková, A.]. Je sucho, a predsa rastú. *Večerník*, 30. september 1997, roč. 42, č. 182, str. 9.
- REA [Smolková, A.]. Konzumusy za šušometry. *Večerník*, 7. október 1997, roč. 42, č. 191, str. 3.
- REA [Smolková, A.]. Na huby po japonsky?. *Večerník*, 2. október 1995, roč. 40, č. 188, str. 3.
- REA [Smolková, A.]. PKO vonia hubami. *Večerník*, 16. október 1985, roč. 30, č. 203, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Precitajú huby aj hubári. *Večerník*, 7. september 1988, roč. 33, č. 176, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Prispejete hubami?. *Večerník*, 7. október 1988, roč. 33, č. 198, str. 16.
- REA [Smolková, A.]. Rastú vzácnosti. *Večerník*, 27. september 1994, roč. 36, č. 185, str. 1.
- REA [Smolková, A.]. Radia hubárom. *Večerník*, 7. september 1993, roč. 38, č. 197, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Tri týždne čerstvé. *Večerník*, 29. september 1988, roč. 33, č. 192, str. 4.

- REA [Smolková, A.]. Váhoví favoriti medzi hubami. *Večerník*, 7. október 1999, roč. 44, č. 193, str. 3.
- REA [Smolková, A.]. V PKO otvorili včera výstavu húb. *Večerník*, 27. september 1989, roč. 34, č. 190, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Výstava húb. *Večerník*, 6. október 1993, roč. 38, č. 196, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Výstava húb bez hlivovej sadby. *Večerník*, 10. september 1998, roč. 43, č. 187, str. 2.
- REA [Smolková, A.]. Výstavu húb... *Večerník*, 6. október 1987, roč. 32, č. 196, str. 4.
- REA [Smolková, A.]. Výstavu húb,... *Večerník*, 13. október 1986, roč. 31, č. 200, str. 4.
- SITA. Za huby dostanú atlas. *Sme Bratislava*, 15. október 2004, roč. 5, č. 200, str. 12.
- Smolková, A. Dnes na výstave o jedovatých hubách. *Večerník*, 1. október 1998, roč. 43, č. 188, str. 3.
- Smolková, A. Hubári víťazia nad suchom. *Večerník*, 5. október 1999, roč. 44, č. 191, str. 2.
- Smolková, A. Huby vo svojom kráľovstve. *Večerník*, 19. október 1994, roč. 39, č. 201, str. 4.
- Smolková, A. Na výstave veľa húb. *Večerník*, 9. október 2001, roč. 46, č. 195, str. 6.
- Smolková, A. Porastú nám opäť aspoň na výstavu? *Večerník*, 4. september 1998, roč. 43, č. 170, str. 2.
- Smolková, A. Výstava húb – štedrá nádielka z lesa. *Večerník*, 29. september 1998, roč. 43, č. 186, str. 1.
- Smolková, A. Vyše 350 druhov čerstvých húb. *Večerník*, 2. október 1998, roč. 43, č. 189, str. 1, 3.
- VEČ. Výstava húb. *Večerník*, 12. október 1984, roč. 29, č. 202, str. 16.
- VIK. Hubári do lesa! *Večerník*, 4. október 2002, roč. 47, č. 192, str. 20.

Otváranie lesa 2024

Ján Červenka

Aj keď mnohí nedočkavci do lesa tento rok prvýkrát vkročili už počas zimy, aby preskúmali svoje osvedčené lokality hliv a plamienok, alebo číhali na drobné zárodoky smrčkovcov, predsa len sa patrilo otvoriť sezónu aj oficiálne. Podujatie Otváranie lesa sme naplánovali na 13. apríla, kedy naše končiny našťastie obišli všetky zrážkové mraky a tak nebol dôvod na obavy, že bude problematické zohnať dostatočne suché drevo na založenie ohňa na opekanie. Napriek tomu, že oddychový areál na Kačine je vcelku rozľahlé miesto a dobrých ľudí sa všade zmestí dosť, bolo treba počítať s tým, že dva veľké prístrešky môžu byť v hľadáči aj iných záujmových skupín. Preto som nič nenechal na náhodu a v záujme vztýčenia zástavy Slovenskej mykologickej spoločnosti v strategickom bode som sa odhodlal vyšlapať na určené miesto ešte pred príchodom prvého autobusu smerujúceho na Kačín. Nad navlhnutými, biedne horiacimi konárkami sa mi podarilo zvíťaziť len krátko pred príchodom prvého spoja linky 43. Keďže ani ďalší autobus nepriviezol účastníkov nášho stretnutia, zostalo len na mne obhájiť pred inými záujemcami o prístrešok, že nás má prísť minimálne dvadsať. Postupne sa začali schádzať známe i menej známe tváre. Cez riedko olistený aprílový les sme každých dvadsať minút z diaľky číhali, kto sa ešte vyrojí z autobusu. Keďže každý čosi priniesol, o občerstvenie nebola núdza. Nechýbali ani nápoje rôzneho druhu, ktorými sme si pripili na nádejne sa vyvíjajúcu hubársku sezónu. Huby sa síce v Karpatoch ešte neukázali, zato však mali vynikajúce podmienky pre rozvíjanie podhubia, čo nás trochu upokojovalo. Popoludní sa najvytrvalejšia vzorka účastníkov presunula do prístrešku pri bufete Lesanka u Barteka.

Pravidelní aj noví účastníci oficiálneho otvorenia hubárskej sezóny.

Foto: Z. Janíčková.

Stretnutia s priateľmi treba dôkladne zdokumentovať, zľava: T. Horgosi, M. Záparka, V. Janský, J. Zvonček.

Foto: Z. Janíčková.

Čo nové na Považí?

Jozef Rybárik

Štedro obdarovaná oslávenkyňa Iveta Dorincová.

Foto: archív J. Rybárika.

Mykologický spolok Bystričanov sa tradične stretol na Otvorení lesa v nádhernom prostredí Podjavorníka na chate „Cyrilka“ v Papradne. Trojdňové stretnutie 10.–12. mája bolo inšpiratívne nielen kvôli relaxácii v prírode, ale aj z dôvodu oslavy 50-tych narodenín našej obetavej a spoľahlivej stálice Ivky Dorincovej. Iva patrí spolu s predsedom Jarkom Candrákom k spoluzakladateľom nášho Mykologického spolku, ktorý úspešne vyvíja činnosť už 18 rokov. Jej práca pri organizovaní a hlavne príprave výstav, prednášok a poradenskej činnosti je celé roky nenahraditeľná. Pri značnom počte gratulantov nám pripravila úžasné pohostenie a skvelú zábavu. Medzi hosťami nechýbali naši priatelia z Bratislavy. Za krásnu gratuláciu a darčeky, ako aj milú účasť patrí veľké poďakovanie. Našej Ivke k „prvej“ päťdesiatke prajeme dobré zdravie, skvelú kondičku a neutíchajúci elán v ďalších mykologických aktivitách.

Účastníci považskobystrického Otvorenia lesa, hore zľava:
D. Ďuriška, J. Candrák, J. Bojnanský, V. Hanták, M. Rybárik, J. Červenka, J. Šamaj,
J. Rybárik; dole zľava: D. Ďurovcová, I. Dorincová, M. Rybáriková.
Foto: archív J. Rybárika.

MykoLOM 2024

Jonáš Gruska

Siedmy ročník bratislavského festivalu mykoLOM sa konal 21.–22. 9. v Bratislave. Plánovaná mykoprechádzka bola nakoniec zrušená kvôli relatívne slabému rastu húb na štandardnej mykoLOMáckej lokalite – Železnej studničke. Situácii nepomohli ani nedávne záplavy a víchrice, ktoré v lese stále predstavovali riziko pádu stromov a koňarov. Preto sa sobotný program začal až večer, vernisážou výstavy šperkov a sôch od Martiny Kociánovej. Martina je slovenská šperkárka pôsobiaca v Londýne a za svoju prácu získala niekoľko ocenení. Na výstave predstavila drobné šperky inšpirované hubami, ako aj jeden gigantický náhrdelník vytvorený z „mycéliových“ útvarov.

Vernisáž výstavy šperkov a sôch od Martiny Kociánovej.
Foto: M. Očenášová.

Vďaka vytvoreniu menších skupiniek skúsených mykológov a mykologičiek, ktorí zbierali na rôznych lokalitách a v rôznych habitatoch, sa nedelná hubová výstava vydarila – dokopy sme nazbierali 108 druhov húb. Tento rok nám pri určovaní pomáhala aj mykologička Tereza Tejklová z Česka. Tereza má za sebou desiatky výstav a druhy lužných lesov pozná dokonale, keďže ich dlhodobo monitoruje spolu s kolegynou Luciou Zíbarovou. Program sa začal otvorením výstavy, po ktorom nasledovala krátka prednáška s workshopom o mikroskopovaní húb od Adama Polhorského. Účastníci mali možnosť prezrieť si základné techniky mikroskopovania a vďaka projekcii na plátno aj spoločne sledovať, čo sa pod mikroskopom dá pozorovať.

Už takmer tradične sa k mykoLOMu pripojil aj Vláďa Sojka, člen Českej mykologickej spoločnosti a aktívny propagátor fermentácie (aj) za pomoci húb. Pre hostí pripravil interaktívnu prednášku spojenú s ochutnávkou, kde popisoval rôzne recepty

Vláda Sojka predstavuje osvedčené spôsoby fermentácie.
Foto: E. Mládenková.

a postupy. Návštevníci tak mohli ochutnať domáci opečený hrachový tempeh, miso pasty a kimchi. Tretím bodom prednáškového programu bola prezentácia Terezy Tejklovej s názvom „Nielen o fungároch“, v ktorej popísala, ako funguje práca s mykologickými položkami a prečo vlastne huby zbierame do fungárov.

Novinkou v programe bol tzv. Mykokvíz, kde si mohli účastníci otestovať svoje znalosti z rôznych oblastí mykológie. Výhercovia boli odmenení vecnými cenami s hubovou tematikou. Na záver programu bola prizvaná hubová farma „Drž hubu“ z Novej Cvernovky, ktorá pre nás pripravila ochutnávku rôznych hubových produktov – hubový tatarák, kimchi a dokonca aj sladké gulôčky s prímiesou koralovca. Paralelne s ochutnávku si mohli návštevníci pozrieť český film Víta Janečka „Houba“. Film zaujímavo spája filozofiu so surovou mykológiou a umením.

V prípade, že máte záujem pripraviť si malú prezentáciu, workshop alebo inú aktivitu na mykoLOM 2025, neváhajte ma kontaktovať na adrese jonas@lom.audio.

Deň húb v Abelande 2024

Ján Červenka

Na podujatie Deň húb v Abelande každoročne zavítajú davy návštevníkov všetkých vekových kategórií.

Foto: J. Červenka.

Po roku sme sa 12. októbra 2024 opäť stretli v gazdovskej dedinke Abeland pri Lozorne, aby sme návštevníkom tohto obľúbeného areálu, ktorý svoje brány otvára pre verejnosť počas sobôt v teplejších mesiacoch roka, predstavili aktuálne rastúce huby. Deň húb je jedným z tématických podujatí, ktoré tu počas sezóny organizuje rodina Ábelovcov. Ako to už zvyčajne býva, ráno pred výstavou sme s Drahošom Ďuriškom a jeho manželkou Lydkou vyrazili do malokarpatských lesov v okolí Abelandu. Oproti pezinskej strane pohoria to pri Lozorne bol úplne iný svet. Vysušená pôda naznačovala, že húb na výstavu veľa nenazbierame. Mykorízne huby stále protestovali a nechceli vyrásť, a ak sa aj nejaké odvážnejšie ukázali, boli zväčša obschnuté. Bohaté nálezy

Chilli papričky, ktoré Erika Pisarčíková (vpravo) v takomto počte odrôd pestuje už niekoľko rokov, sa tešia veľkej obľube.

Foto: J. Červenka.

z košíkov Juraja Bojnanského, ktorý pravidelne zásobuje takmer všetky výstavy na Slovensku, však spôsobili, že sme museli pridávať ešte jeden stôl. Aj vďaka tomu sme na stoloch napokon napočítali 112 druhov húb. Svoj informačný panel a produkty z hubovej farmy tu prezentovalo aj občianske združenie Drž hubu. Tí, ktorí v Prírodovednom múzeu víkend predtým nestihli navštíviť výstavu chilli papričiek, mohli si to vynahradiť v Abelande. Tí odvážnejší neváhali otestovať svoje chuťové poháriky najštipľavejšími produktmi prírody z celého sveta.

19. výstava húb v Marianke

Ján Červenka

Na výstave v Marianke nebola o huby núdza.

Foto: J. Červenka.

Posledná tohtoročná výstava húb na Slovensku sa konala v sobotu 26. októbra v Spoločenskej sále pri Obecnom úrade na Školskej ulici 32 v Marianke, v čase od 9. do 17. hodiny. Oficiálny príhovor predniesol predpoludním Roman Lehotský a požiadal o krátke slovo aj ostatných zástupcov z radov organizátorov a podporovateľov. Okrem výstavy čerstvých húb, ktorých bolo na stoloch až 181 druhov, prebehla aj súťaž v určovaní. Tento rok mali hubári spoznať a správne po slovensky pomenovať prášnicu bradavičnatú, čirovku zelenkastú a masliak obyčajný. Deti sa mohli zabaviť skladaním hubárskeho puzzle. Za hubu výstavy bola zvolená slzivka koreňujúca (*Hebeloma radicosum*). Začiatok stola patrilo trúdnikotvarým hubám, nasledovali

ďalšie huby s rôznotvarými plodnicami, z agarikoidných húb veľkú skupinu tvorili čírovky, muchotrávky, bedle a oneskorené podpňovky. Medzi tmavovýtrusnými hubami nechýbali jedlé a jedovaté pečiariky, takže bolo možné demonštrovať ich farebné reakcie. Hnojníky boli niekoľkokrát vymieňané, preto počas celej výstavy vyzerali viac-menej sviežo. Za nimi nasledovala slušná zbierka hríbových húb. Tento rok sa príliš nedarilo plávkam a rýdzikom, napriek tomu sa na výstavu v Marianke podarilo nazbierať aspoň skromnú reprezentatívnu vzorku ich druhovej diverzity. Nechýbalo zopár zástupcov takzvaných „bruchatkovitých“ húb. Zo Slovenskej mykologickej spoločnosti svojimi zbermi a znalosťami najviac prispeli Juraj Bojnanský, Radovan Bednár a Zora Janíčková, veľká vďaka však patrí aj priateľom z moravských Ratíškovíc, ktorí, ako zvyčajne, nezabudli priniesť pestrú zbierku exponátov. Sprievodným podujatím bola výstava „Zabudnuté prikostolné múzeum v Marianke“ doplnená o ukážky minerálov pochádzajúcich z múzea. Ak bude počasie dostatočne priaznivé pre výskyt húb, už o rok nás čaká jubilejný dvadsiaty ročník výstavy.

Zora Janíčková (v strede) diskutuje s návštevníkmi 19. výstavy húb v Marianke. Foto: J. Červenka.

Výstava „Tajomný svet húb“

Výstava „Tajomný svet húb“ v Hlohovci. Foto: archív M. Malovcovej-Staníkovej.

Výstava prezentuje fotografie Pavla Remiaša a modely húb z botanického depozitu Vlastivedného múzea v Hlohovci.

Pavol Remiaš sa narodil 5. 4. 1949 v Hlohovci. Huby ho fascinovali už ako chlapca, keď chodil s otcom do lesov pri Pastuchove. Keď sa presťahoval do Prievidze, spoznal niekoľko skúsených hubárov. Začal sa venovať fotografovaniu húb a neskôr aj o nich písal. V krajskom denníku Smer vytvoril samostatnú rubriku o aktuálnom výskyte húb. Ako redaktor TASR mnoho príspevkov venoval hubám. Okrem fotografií a textov pre agentúru robil aj krátke videá. Tak vznikol aj film „S vedcom na hubách“ venovaný významnému slovenskému mykológovi PhDr. Ladislavovi Hagarovi, PhD. Už takmer 30 rokov je členom Slovenskej mykologickej spoločnosti pri SAV. V súčasnosti žije v obci Malinová, kde každoročne organizuje regionálne hubárske výstavy s čerstvo nazbieranými hubami.

Okrem fotografií môžete vidieť aj modely húb z botanického depozitu Vlastivedného múzea. Zbierka je unikátna aj spôsobom výroby. Modely sú vyrobené zo stlačených pilín. Bola zakúpená od PhDr. K. Voneša v roku 1978. Poškodené modely opravil kolega Anton Matušík. Chýbajúci model rozpadavca obrovského (*Calvatia gigantea*) vyrobil z montážnej peny a modelárskej sádry.

Modely húb od PhDr. K. Voneša na výstave „Tajomný svet húb“ v Hlohovci.
Foto: archív M. Malovcovej-Staníkovej.

Druhy boli vybrané na základe možnosti výskytu v okolí Hlohovca – od lužných lesov pri Váhu, cez polia, vinohrady, dubové lesy až po bučiny Považského Inovca.

Najprv bola výstava nainštalovaná vo Výstavnej sieni Vlastivedného múzea (Rázusova 6) od 16. 8. do 28. 9. 2024. Vzhľadom k tomu, že bol o uvedení výstavu veľký záujem, rozhodli sme sa pre jej pokračovanie v priestoroch Hlavnej budovy Vlastivedného múzea (Františkánske nám. 1). Výstava potrvá do konca roka.

Vlastivedné múzeum v Hlohovci
Mgr. Miroslava Malovcová-Staníková, PhD.

Gigantická plodnica podpňovky obyčajnej z bratislavskej Kalvárie

Ján Červenka

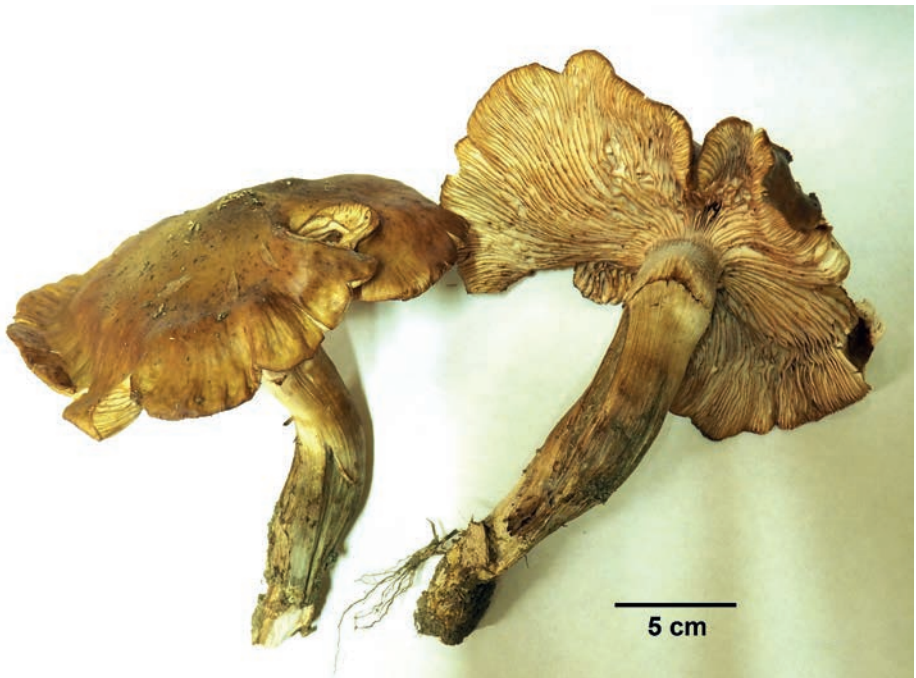
Obr. 1. Podpňovka obyčajná, *Armillaria mellea* z bratislavskej Kalvárie.

Autor: J. Červenka.

Počas zberu jedlých húb hubári občas natrafia na plodnice, ktoré sa vymykajú parametrom uvádzaným v odbornej literatúre. Keď mi 30. októbra 2024 zavola dlhoročný priaznivec hubárskej poradne v Bratislave pán Ing. Ivan Benčík, že má pre mňa čosi výnimočné, ani na chvíľu som nezapochyboval, že na vrátnicu Prírodovedného múzea v Bratislave priniesol niečo, čo stojí za pozornosť. Tou raritou bola obrovská, už staršia plodnica podpňovky obyčajnej (*Armillaria mellea*) s priemerom klobúka okolo 20 cm, ktorú, ako píše v sprievodnom liste k nálezu, našiel jeho „syn Vlado v lokalite lesíka po bývalej bratislavskej kalvárii“. Hlúbik bol v najširšom mieste okolo žltosfarbeného prsteňa až takmer 5 cm hrubý, tesne pod klobúkom nápadne zahnutý. Koncová časť hlúbika síce chýbala, pán Benčík však poznamenal, že pokiaľ by plodnica bola dodaná celá, hlúbik by mal celkovú dĺžku okolo 30–35 cm. Túto podpňovku by, možno neodborne, zaradil ako samostatný druh a nazval by ju nie podpňovka obyčajná, ale celkom výstižne

„podpňovka neobyčajná“. Ako povolaním chemik sa počas našej diskusie zamýšľal nad tým, že na plodnice alebo mycélium mohli pôsobiť špecifické vplyvy, napríklad rádioaktivita alebo enormný obsah niektorých toxických kovových prvkov, a tým pádom by konzumácia plodnice bola vylúčená. Ja som naopak razil teóriu, že podpňovky tento rok už končia a mycélium sa snažilo investovať všetku svoju zostávajúcu energiu do posledného, doslova gigantického trsu plodníc. Môžeme sa len dohadovať,

kde je pravda, v každom prípade sa jedná o zaujímavý nález, ktorý treba zaznamenať. Žiaľ, prinesená plodnica bola napadnutá larvami a kým sa dostala pred objektív fotoaparátu, dielo skazy bolo takmer dokonané. Klobúk v priebehu niekoľkých hodín skolaboval v okrajovej časti natoľko, že dôstojné fotografické zobrazenie plodnice už nebolo možné. Aj na základe pripomienok a usmernení od pána Benčíka som sa teda rozhodol zhotoviť ilustráciu, ktorá zobrazuje približnú podobu plodnice, vrátane „zrekonštruovaného“ hlúbika (Obr. 1). Nálezca ešte spomenul, že podobné giganty boli na tej istej lokalite nájdené aj pred rokom-dvoma. V mojom archíve som dodatočne objavil fotografiu dvoch obrovských plodníc podpňovky obyčajnej, ktoré boli prinesené do hubárskej poradne v Bratislave 7. novembra 2022 (Obr. 2). Na to, či pochádzali z Kalvárie, si však už nespomínam.

Obr. 2. Obrovské plodnice podpňovky obyčajnej, *Armillaria mellea*, Bratislava, 7. 11. 2022. Foto: J. Červenka.

Zapájanie širokej verejnosti do mykologického výskumu (platforma iNaturalist)

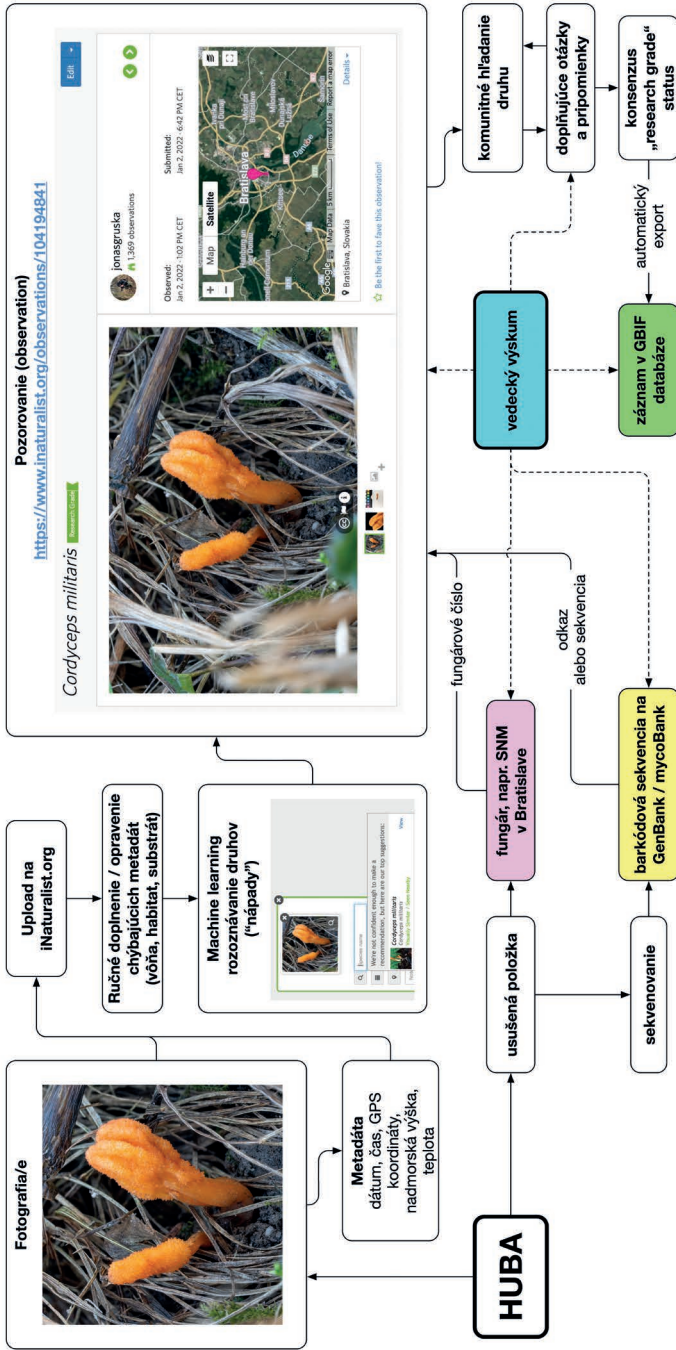
Jonáš Gruska

V posledných rokoch sa čoraz viac skloňuje pojem tzv. „občianskej vedy“ (citizen science). Ide o zapájanie laickej verejnosti do vedeckého výskumu pomocou vhodne zvolených nástrojov. Vo svojej podstate to nie je nič nové — amatérski hubári a hubárky od nepamäti napomáhali pri mykologickom výskume hlásením unikátnych nálezov. Takto dokázali rozšíriť často nedostatočné prieskumné schopnosti drobnej odbornej komunity. Pri popisovaní na Slovensku nedávno objavených nových druhov húb ako *Pluteus flammans*, *Cerinomyces tatrensis*, *Hygrocybe fulgens*, *Neohygrocybe pseudoingrata*, *Microglossum truncatum*, *Geoglossum jirinae* bola výpomoc takýchto amatérov — občianskych vedcov kľúčová. V tomto článku by som chcel rozobrať, ako sú takéto iniciatívy rozbehnuté v zahraničí a ako môžu fungovať u nás.

Na inštitucionálnej úrovni na Slovensku existuje Centrum vedecko-technických informácií pod Ministerstvom školstva, ktoré zastrešuje rôzne akcie — prednášky, konferencie a webináre s tematikou otvorenej (verejne prístupnej) a občianskej vedy. Je mediálnym partnerom takzvaných „City Nature Challenges“, kolektívnych intenzívnych mapovaní biodiverzity miest za pomoci amatérskych pozorovaní na platforme iNaturalist (inaturalist.org). Pri poslednej takejto akcii bolo z územia Bratislavy pridaných 1 413 pozorovaní 521 druhov bioty. A práve platforma iNaturalist je niečo, čo môže takéto inštitúcie a verejnosť prepájať.

Platforma iNaturalist je platforma s veľkým potenciálom osloviť širšiu verejnosť, aby sa zapojila do mykologického výskumu. Pre tých, ktorí o nej nikdy nepočuli, ide o webovú stránku/aplikáciu, ktorá umožňuje ľuďom po celom svete pridávať fotografie a nahrávky organizmov. Spolu s údajom o čase, dátume a lokalite tak vznikajú záznamy o existencii konkrétnych druhov v čase a priestore. Pridané pozorovania následne prechádzajú kontrolou založenou na konsenze užívateľov na danom určení taxónu, ktorý v prípade dvojtretinovej zhody získa status „research grade“. Takéto pozorovanie je potom automaticky exportované do medzinárodnej databázy GBIF (Global Biodiversity Information Facility), ktorá mimo iné zahŕňa aj množstvo herbárov a fungárií (vrátane tých slovenských). Celý proces som sa pokúsil popísať priloženým diagramom (Obr. 1).

iNaturalist: mykologický workflow

Obr. 1. Schématické znázornenie práce s platformou iNaturalist. Autor: J. Gruska.

S verejnými projektmi sa prirodzene spájajú obavy z následkov zverejňovania údajov o chránených a vzácnych druhoch. iNaturalist má na takéto prípady mechanizmy — u vybraných pozorovaní sa dajú skryť údaje o lokalite, resp. zverejniť len pre zvolených ľudí alebo randomizovať v rámci väčšieho geografického celku. Pre niektoré ohrozené druhy je posledná možnosť automaticky nastavená.

Ďalšou častou obavou je nízka kvalita dát, keďže sú pridávané a určované (aj) laickou verejnosťou. Podobne ako pri iných komunitných projektoch, kvalita stojí a padá na participácii odborníkov a odborníkov. Či už pri určovaní alebo pri navigovaní začínajúcich ako robíť kvalitné pozorovania.

V zahraničí sa iNaturalist teší značnej popularite medzi mykológmi, keďže uľahčuje monitoring špecifických druhov húb. V USA prebiehajú niekoľkokrát ročne intenzívne výskumné projekty (tzv. mycoblitzy), kde sa bežne nájde viac ako 1 700–1 800 rôznych druhov húb. Zaujímavejšie nálezy sú sekvenované a nahrávané do medzinárodných databáz ako GenBank a MycoBank a získané dáta sa spätne nahrávajú ako metadáta a odkazy na iNaturalist. Nie je nezvyčajné, že sa počas takýchto intenzívnych prieskumov nájdu úplne nové druhy pre vedu. A to všetko vďaka poučenej verejnosti, ktorá sa zapája do takýchto ľahko prístupných projektov. Systematickejšie sa takémuto zapájaniu ľudí v USA venuje organizácia FUNDIS (Fungal Diversity Survey), ktorá má za cieľ zlepšiť ochranu chránených druhov húb, na čo je potrebné huby najskôr dôkladne monitorovať. Pomocou rozšírenej siete dobrovoľníctva sa skrz tento projekt len minulý rok zozbieralo cez 36 500 pozorovaní a zosekvenovalo cez 3 300 druhov húb.

A čo teda môžeme robiť na Slovensku? Využitie platformy iNaturalist sa pomaly rozbieha už aj u nás. Popri už spomínanej pravidelnej City Nature Challenge má Národný park Malá Fatra vlastný projekt mapujúci biodiverzitu na jeho území a už stihol nazbierať viac ako 4 000 pozorovaní, vrátane vzácnych druhov orchideí. Projekt Slovenskej botanickej spoločnosti „Slovenská flóra“ má takmer 30 000 pozorovaní a cez 2 000 druhov rastlín. Ak je naším cieľom zlepšiť poznanie našej fungy, myslím si, že zapojenie verejnosti do iNaturalist projektov bude osožné. Je však nevyhnutné, aby potenciálni pozorovatelia boli poučení ako robiť kvalitné pozorovania. V pláne je výroba inštruktážneho videa, ktoré by malo ozrejmiť ako fotografovať, zaznamenávať a popisovať mykologické pozorovania tak, aby mali šancu pre ich vedecké použitie. Následne môžu vzniknúť špecifické projekty mapovania či už konkrétnych rodov alebo lokalít.

Ak vás idea platformy zaujala, môžete začať tým, že si stiahnete aplikáciu iNaturalist (alebo si otvorte webovú stránku inaturalist.org) a pozrite sa, čo všetko už bolo pozorované vo vašom okolí. V Slovenskej mykologickej spoločnosti hľadáme

nápady na zaujímavé mykologické projekty, ktoré by mohli benefitovať z občianskeho výskumu. Ak by ste mali záujem sa akokoľvek zapojiť, môžete ma kontaktovať na adrese na jonas@lom.audio.

Odkazy:

<https://otvorenaveda.cvtisr.sk/>

<http://fundis.org>

<https://www.ewobox.sk/clanok/aj-vdaka-navstevnikom-narodneho-parku-mala-fatra-sa-nam-dari-lepsie-mapovat-rastliny-a-zivocichy>

<https://www.inaturalist.org/projects/slovenska-flora-projekt-slovenskej-botanickej-spolocnosti-a-cbrb-sav>

NA POBAVENIE

Kreslený vtíp
Autor: D. Ďuriška.

Výstava húb na festivale mykoLOM 2024, str. 36–37.

Foto: E. Mládenková.

Zátišie s hubami na 39. výstave húb v Bratislave, 6. 10. 2024, str. 20–32.

Foto: J. Červenka.

Spravodajca Slovenskej mykologickej spoločnosti

Vydala: Slovenská mykologická spoločnosť pri SAV,

Dúbravská cesta 9, 841 04 Bratislava

www.mykopol.sk

Číslo 58 zostavili a na vydanie pripravili Ivona Kautmanová a Ján Červenka

Vydané za finančnej podpory Slovenskej akadémie vied

Grafická úprava: LAYOUT, s.r.o., Bratislava

Tlač: DMC, s.r.o., Nové Zámky

Náklad: 250 ks

Nepredajné

ISSN 1335-7689